

направление развития сельских поселений. (на примере Ленинградской области) // http://www.aup.ru/books/m75/1_1.htm

2. Бобух І. Оцінка ефективності функціонування спеціальних економічних зон у контексті регіонального розвитку // Економіка України. – 2002. – № 11. – С. 42-47.

3. Буткевич С.А. Инвестиционная привлекательность аграрного сектора экономики: Монография. – К.: Изд-во Европ. ун-та. – 251 с.

4. Гайдуцький А. Класифікація чинників інвестиційної привабливості економіки / А. Гайдуцький // Ринок цінних паперів України. – 2004. – № 9-10. – С. 9-14.

5. Захарін С.В. Перспективи інтеграції України у міжнародний інвестиційний ринок / С.В. Захарін // Фінанси України. – 2003. – № 9. – С. 102-112.

6. Міжнародна інвестиційна діяльність: Підручник / За ред. Д.Г. Лук'яненко. – К.: КНЕУ, 2003. – 387 с.

7. Пискулов М. Прямые иностранные инвестиции: наращивание с целью повышения конкурентоспособности. // Инвестиции в России. – 2002. – № 11. – С.16-19.

8. Сиволапенко Н. Інвестиційна привабливість України // Економіст. – 2002. – № 6. – С. 84-85.

9. Фльорко В. Оцінка інвестиційної привабливості підприємства: проблеми врахування ризику і зниження його рівня / В. Фльорко // Регіональна економіка. – 2003. – № 4. – С. 190-199.

10. Шкура І.С. Тенденції в умовах іноземного інвестування в економіку України // Академ. Огляд: економіка та підприємництво. – 2002. – № 1. – С.17-21.

Надійшла 12.09.2009

УДК 338

С. І. МЕЛЬНИК

Хмельницький національний університет

ФОРМУВАННЯ І РОЗВИТОК ІННОВАЦІЙНОГО ПІДПРИЄМНИЦТВА В УКРАЇНІ

Проаналізувавши фактори, що впливають на розвиток інноваційних структур, визначено складові побудови національного інноваційного механізму, розглянуто систему інституційної підтримки інноваційної діяльності підприємств та напрями державного стимулювання інноваційного підприємництва в Україні.

Analysing factors which influence on development of innovative structures, certainly component constructions of national innovative mechanism, the system of institutional support of innovative activity of enterprises and directions of state stimulation of innovative enterprise is considered in Ukraine.

Ключові слова: стратегія інноваційного розвитку, інноваційне підприємництво, інфраструктура інноваційного підприємництва.

Постановка проблеми. Однією з проблем формування інноваційної економіки в Україні є розрив інноваційних процесів між стадіями наукових досліджень і впровадженням інновацій у виробництво, зумовлений відсутністю ефективного механізму трансформування наукових знань в інноваційні ідеї, придатні до практичного використання. У подоланні цієї проблеми важливу роль покликане відігравати інноваційне підприємництво. На сучасному етапі економічного розвитку якість управління інноваційними процесами суб'єктів господарювання стає визначальним фактором конкурентоспроможності національних економік.

Формування інноваційного підприємництва обумовлено інтенсивним типом економічного розвитку, швидкою зміною поколінь науково-технічних розробок, об'єктивними закономірностями впровадження ресурсозберігаючих технологій. З метою підвищення ефективності об'єкти виробничої та науково-дослідницької сфери, які складають поступово зростаючий сектор інноваційно-спрямованих підприємств, потребують впровадження нових форм організації і управління їх діяльністю.

Інноваційне підприємництво, виходячи із закономірностей довгострокового економічного зростання, дозволяє підприємствам отримати переваги в підвищенні ефективності виробництва, залучення інвестицій й кращого доступу продукції до світових ринків, вимагає формування сучасних підходів до удосконалення економічних методів системи управління. Актуальність поставлених питань зростає в умовах посилення впливу регіональних соціально-економічних факторів на характер функціонування та вибір форм організації підприємницької діяльності.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Проблеми розвитку інноваційного підприємництва як форми реалізації інтелектуальної власності є темою наукових праць вітчизняних і зарубіжних вчених, зокрема Бояринової К. [7], Бражко О. [2], Бутнік-Сіверського О. [3], Войнаренка М.П. [4], Ващенко К.О., Варналія З.С., Воротіна В.С., Геєця В.М., Кужель О. В., Лібанової Е.М. [7], Сизоненка В.О., Овчаренко Л.В. [8] та багатьох інших. Незважаючи на глибину та різноманітність порушених проблем, спостерігаємо неоднозначність трактувань напрямків формування і активізації розвитку інноваційного підприємництва в

Україні, зокрема, відсутність аналізу впливу факторів, які обумовлюють становлення інноваційних структур та необхідність уточнення складових механізму їх організаційно-інфраструктурного забезпечення.

Мета роботи полягає у вивченні теоретико-методологічних засад і оцінки практичного досвіду формування і розвитку інноваційного підприємництва в Україні.

Виклад основного матеріалу дослідження. З погляду підприємництва економічна природа інновацій полягає у зміні доходу від ресурсів, а для споживання вона уособлює зміну цінності задоволення потреби споживача, допомагаючи йому використовувати новий продукт або технологію для формування чи підвищення конкурентоспроможності його бізнесу. Тим самим інновація виступає генератором підприємництва, дозволяє отримати науково-технічний, економічний та ринковий ефект. Отже, інноваційний процес уособлює в собі взаємозв'язок та взаємовідносини між генераторами та споживачами об'єктів інтелектуальної власності, між інтелектуальними продуктами і платоспроможним попитом, між науковими ідеями та суспільними потребами.

Реалізація системи інноваційних заходів на підприємстві дозволяє підвищити його конкурентоспроможність на регіональному та національному ринках, покращити рівень засвоєння новітніх технологій та більш повною мірою врахувати потреби споживача при виробництві нових видів товарів і послуг. Одним з показників конкурентоспроможності бізнесу є «легкість» його ведення в країні. Експертами Світового банку виділяються 10 складових, які дозволяють визначити рейтинг країни з позиції легкості ведення бізнесу. Doing Business – річний звіт Світового банку, який дає змогу об'єктивно оцінити законодавство, пов'язане з регулюванням підприємницької діяльності, та його правозастосування.

Згідно з останньою доповіддю Doing Business, у 2008 році Україна посіла 145-у позицію серед 181 країн світу (країни ранжуються від 1 до 181 місця, де перша позиція відповідає найкращому результату), розташувавшись позаду таких країн, як Казахстан (70-та позиція), Молдова (103-я), Киргизстан (68-а), Ефіопія (116-а), Росія (120-а), Білорусь (85-а), Уганда (111-а), Мозамбік (141-а), Іран (128-а), Узбекистан (138-а). Для порівняння: в 2006 році Україна займала 128-у позицію серед 175 країн. Експертна оцінка рейтингів за всіма складовими для України наведена в табл. 1 [7, с. 83].

Таблиця 1

Рейтинг України за «легкістю» ведення бізнесу у 2008 році

Складові ведення бізнесу	Рейтинг	Зміна рейтингу по відношенню до 2007 року
Бізнес в цілому	145	-1
Реєстрація підприємств	113	-15
Отримання дозволу на будівництво	175	-4
Наймання робочої сили	103	+3
Реєстрація власності	142	+2
Кредитування	61	+33
Захист інвесторів	141	-1
Оподаткування	180	0
Міжнародна торгівля	121	-10
Забезпечення виконання контрактів	48	-1
Ліквідація підприємств	143	0

Відповідно до ст. 1 Закону України «Про інноваційну діяльність» інноваційне підприємство (інноваційний центр, технопарк, технополіс, інноваційний бізнес-інкубатор тощо) – підприємство (об'єднання підприємств), що розробляє, виробляє і реалізує інноваційні продукти і (або) продукцію чи послуги, обсяг яких у грошовому вимірі перевищує 70 відсотків його загального обсягу продукції і (або) послуг [5].

Інноваційне підприємство складається зі складної сукупності економічних відносин, пов'язаних із включенням відносин інтелектуальної власності у сферу матеріального виробництва. Проте, на відміну від виробничого процесу, інноваційна діяльність характеризується:

- кінцевою метою – задоволенням нової суспільної потреби;
- поліваріантністю та невизначеністю шляхів досягнення мети;
- неможливістю детального планування та підвищеним ризиком;
- необхідністю втручання держави в регулювання та стимулювання;
- необхідністю подолання опору в сфері розвитку відносин інтелектуальної власності;
- особливим механізмом зацікавленості учасників інноваційного процесу;
- гнучкою, із слабкою структурізацією формою організації системи [8].

На мікрорівні реалізація відносин інтелектуальної власності вимагає зміни економічної поведінки підприємства, його орієнтації на ринкові потреби. На зміну традиційному підходу, в межах якого провідна роль належала виробництву, а дослідження, проектування, маркетинг займають підпорядковане, другорядне місце, останні напрямки діяльності починають відігравати вирішальне значення для досягнення успіху підприємства в конкурентному середовищі.

Економіка України характеризується низькою інноваційною активністю вітчизняних підприємств. Так, за даними Держкомстату України, у 2007 році інноваційною діяльністю у промисловості займалося

лише 1472 підприємства, або 14,2% їх загальної кількості. Найбільша частка інноваційно активних у загальній кількості промислових підприємств регіону спостерігалась у м. Києві (33,4%), Івано-Франківській (30,6%) та Вінницькій (23,9%) областях. В цілому лише у 10 регіонах частка інноваційно активних промислових підприємств перевищувала середній рівень інноваційної активності промислових підприємств України – 14,2%.

Із загальної кількості інноваційних підприємств 420 реалізовували продукцію, нову для ринку України, обсяг якої становив 22,3 млрд грн, або 3,7% обсягу реалізованої промислової продукції. Майже половину з них становили підприємства машинобудування, обсяг реалізації інноваційної продукції на яких склав 9,6 млрд грн, або 11,2% обсягу реалізованої продукції галузі; 65 підприємств з виробництва харчових продуктів, напоїв та тютюнових виробів (1,8 млрд грн або 2,1%); 51 підприємство хімічної та нафтохімічної промисловості (5,7 млрд грн, або 15,5%). У 2007 році з 1186 промислових підприємств, що впроваджували інновації, 898 витрачали кошти на придбання машин, обладнання і програмного забезпечення, 515 впроваджували нові технологічні процеси, 564 освоювали виробництво інноваційних видів продукції. Це свідчить, що у більшості випадків інновації впроваджуються комплексно, одночасно за декількома напрямками.

З метою здійснення нововведень 268 підприємств придбали 1438 нових технологій, з яких 297 – за межами України. Із загальної кількості технологій: 555 придбано разом з цілеспрямованим прийомом на роботу кваліфікованих фахівців; 528 – з устаткуванням; 138 – як результат досліджень і розробок; 96 – за договорами на придбання прав на патенти, за ліцензіями на використання винаходів, промислових зразків, корисних моделей; 40 – за угодами на придбання технологій та ноу-хау [7, с. 69–70].

Проведені дослідження результатів наукових досліджень вітчизняних і зарубіжних вчених показали, що на розвиток вітчизняних інноваційних структур впливає низка факторів, наслідки впливу яких можуть бути як позитивними, так і негативними (табл. 2).

Механізм інноваційного підприємства є способом організації інновацій, сукупності спонукальних мотивів, економічних форм і методів управління системою нововведень, що складається під впливом ринкової кон'юнктури та державного регулювання. Головним спонукальним мотивом запровадження інновації стає не потенційний прибуток як результат досягнення конкурентних переваг, мінімізації витрат, а можливість створити новий ринок або нову нішу на ринку, тобто новий попит за рахунок появи на ринку принципово нових продуктів або диференціації існуючих продуктів. Поняття «інноваційний механізм» розглядається як організаційна форма здійснення інноваційної діяльності та системи заходів, що сприяють її проведенню, методи, що дозволяють знайти й обґрунтувати зміст інноваційних рішень, важелі стимулювання й регулювання цієї діяльності. Сформована в економічній системі сукупність інноваційних механізмів підприємництва повинна включати механізми пошуку інноваційних рішень, механізми організації, механізми розробки і впровадження, механізми фінансування і стимулювання, механізми технологічного трансферу, механізм інтелектуальної власності [3].

Виходячи із завдань інноваційного менеджменту щодо обґрунтування вибору перспективної інноваційної промислової технології, під час вибору доцільно віддавати перевагу тій технології, яка має потенціал розвитку конкурентоздатності, що означає при інвестуванні в розвиток інноваційної технології приріст її споживчої цінності. Управління конкурентоздатністю інноваційної технології передбачає використання підходів стратегічного маркетингу, що включає в собі сегментування ринку, диференціацію продукції й обґрунтоване позиціонування на обраних сегментах ринку.

Адаптаційні здібності підприємства до змін ринкового середовища визначаються його зовнішньою і внутрішньою гнучкістю. Зовнішня гнучкість обумовлена можливістю інноваційного підприємства задовольняти потреби споживачів різних сегментів ринку. Під внутрішньою гнучкістю розуміємо здатність підприємства до зміни стратегічних цілей без істотних змін у його стратегічному потенціалі. Для досягнення внутрішньої гнучкості інноваційне підприємство повинне мати у своєму розпорядженні легко переналагоджувані засоби технологічного оснащення і виробничих приміщень, що дозволяють робити диференційовану інноваційну продукцію та мати висококваліфіковані кадри, які здатні ефективно і швидко реагувати на зміни ринку.

Для максимізації прибутку і зниження витрат інноваційного підприємства ефективним представляється використання ідей логістичного підходу до управління витратами, що забезпечує здатність суб'єкта господарювання розробляти, робити і продавати інноваційну продукцію більш ефективно, ніж конкуренти. Забезпечення конкурентоздатності інноваційної промислової продукції можна досягти і за допомогою постачальників. Рішення підприємства про вибір постачальника має ґрунтуватися на оцінці його здатності задовольняти критеріям якості, обсягів постачання, умов доставки, ціни й обслуговування. При взаємовідносинах з постачальниками стратегічне значення для інноваційного підприємства має висновок тривалих ексклюзивних договорів. Як найбільш ефективні варіанти, що сприяють здешевленню поставок комплектуючих і підвищенню їх якості, пропонуємо використовувати принцип «цільової ціни» і стимулювання конкуренції між постачальниками, що може сприяти значній економії витрат.

Важливою умовою управління конкурентоздатністю інноваційної промислової технології є управління інтелектуальним капіталом інноваційного підприємства, інтелектуальною власністю. Особливу

актуальність у системі управління конкурентоздатністю інноваційної промислової технології має розвиток брендингу промислової продукції, що представляє підтримку корпоративного визнання інноваційного підприємства [2].

Таблиця 2

Аналіз факторів, що впливають на розвиток інноваційних структур в Україні

Фактори негативного впливу	Фактори позитивного впливу
Економічні	
– нерозвиненість ринку інновацій; – ризиковість фінансування діяльності; – нерозвиненість системи стимулювання інвестицій в інноваційних структурах; – нерозвиненість фондового ринку;	– розвиток ринкових відносин та формування конкурентного середовища; – наявність попиту на інноваційні розробки; – розвиток промислового виробництва; – активний процес формування малого та середнього бізнесу;
Організаційно-адміністративні	
– недосконалість та нестабільність нормативної бази, що регулює процеси створення і функціонування інноваційних структур; – недосконалість організаційних структур інноваційних формувань; – невідпрацьованість механізму трансферу технологій; – обмеженість державної та регіональної підтримки; – недосконала система контролю та оцінки результатів діяльності;	– наявність нормативних документів, які частково регламентують порядок створення і функціонування інноваційних структур; – існування стратегій розвитку та програм структурно-інноваційної перебудови української економіки; – досвід формування та управління інноваційними структурами; – фінансова та організаційна підтримка структур інноваційного бізнесу іноземними організаціями;
Ресурсні	
– дефіцит фінансових ресурсів; – недостатній рівень матеріальної підтримки діяльності інноваційних структур; – дефіцит кваліфікованих управлінських кадрів; – недосконала система інформаційного забезпечення; – відсутність досвіду управління інноваційними структурами;	– збережений науково-технічний потенціал; – великий заділ науково-технічних розробок; – інтенсивний процес поширення інформаційної Інтернет-мережі; – зростання кількості періодичних видань, що інформують про новітні розробки та їх реалізацію;
Інституційні	
– низька зацікавленість бізнесу в інноваційній діяльності; – недостатній рівень підприємницької культури; – упереджене ставлення підприємницького сектора до інноваційних структур; – пасивність підприємницького сектора в процесах регулювання інноваційною діяльністю; – відсутність громадської підтримки діяльності інноваційних структур;	– велика кількість громадських організацій; – створені регіональні фонди підтримки підприємництва; – зростаюча кількість консультативних центрів та тренінгових структур; – активізація процесів інформування бізнес-структур про результати діяльності інноваційної сфери; – зростання освітнього рівня населення.

Організаційні умови функціонування інноваційних структур забезпечуються національною інноваційною системою і визначаються моделлю інноваційного розвитку, відповідними стратегіями та програмами діяльності для забезпечення реалізації визначених науково-технічних та інноваційних пріоритетів розвитку. Економічні форми і методи управління інноваційним процесом формуються значною мірою під впливом держави. Саме держава визначає тип і структуру економічної системи, дію фінансово-кредитних важелів, систему оподаткування, забезпечує концентрацію необхідних ресурсів, несе відповідальність за їх використання. Державне втручання в розвиток інноваційного підприємства визначає стан ринку науково-технічної продукції, співвідношення між пропозицією та попитом на результат інновацій.

Практика функціонування вітчизняних підприємств показала, що в Україні інноваційне підприємництво ще не набуло рис повноцінної складової інноваційної сфери, не виконує основних функцій – економічної та соціальної, і не може виступати партнером світового інноваційного бізнесу. Обмеження пільг стосовно ведення інноваційної діяльності уповільнить темпи розвитку інноваційної діяльності загалом та ускладнить процедуру формування інфраструктури інноваційного бізнесу, яка на сьогодні має досить суперечностей. Для усунення цього необхідним є формування ефективного механізму управління інфраструктурою інноваційного підприємництва, що дозволить прискорити процес формування взаємозв'язків між її структурними елементами шляхом забезпечення організаційних та економічних умов їх діяльності.

В розвинених країнах світу існує розгалужена система інституційної підтримки інноваційної спрямованості підприємств. Зокрема, у США інституційну підтримку інноваційного підприємництва здійснюють Адміністрація у справах малого бізнесу, Національний науковий фонд, НАСА, університети, галузеві міністерства. У Німеччині ту ж роботу проводять Міністерство економіки, Міністерство наукових досліджень і технологій, Федерація промислових дослідницьких асоціацій, Патентний центр. У Франції – Міністерство економіки, Національне агентство по впровадженню результатів досліджень, Науково-технічний фонд. У Японії – Корпорація фінансування дрібного бізнесу, Народна фінансова корпорація,

Центр ризикового підприємництва. В Італії – Фонд технологічних нововведень. Разом з центральними і комерційними банками, страховими фондами всі ці організації створюють необхідну основу для ефективної реалізації національних програм підтримки малого інноваційного підприємництва [6].

Загальні тенденції світового інноваційного розвитку доводять, що активізація інноваційних процесів можлива лише за умов формування адекватної інфраструктури інноваційного підприємництва, що вимагає формування нових підходів до управління інноваційними процесами на всіх рівнях національної економіки.

Динаміка розвитку структур інноваційного бізнесу в Україні є уповільненою, що пояснюється відсутністю комплексного механізму управління процесами формування та функціонування інфраструктури інноваційного підприємництва. Вирішення цієї проблеми можливе за рахунок посилення державного регулювання процесів правового, фінансового та організаційного забезпечення діяльності структур інноваційного бізнесу та мережі підтримки інноваційно орієнтованого підприємництва. Проте таке завдання є досить складним і потребує теоретико-методологічних засад його вирішення, які враховують специфіку стану науково-технічного розвитку в Україні, економічної ситуації та можливості створення передумов для становлення інноваційного бізнесу [1].

Прискорення розвитку інноваційних процесів у промисловості в значній мірі залежить від стану інфраструктури, яка сприяє становленню системи впровадження нововведень, трансферу технологій, підвищенню ефективності використання науково-технічних досягнень. Для належного організаційно-інфраструктурного забезпечення інноваційного підприємництва потрібні важелі та заходи організаційного регулювання, стимулювання та скеровування, які б ґрунтувались на поєднанні процесів діяльності та обслуговування. Цього можна домогтися завдяки гармонійній взаємодії суб'єктів інноваційного підприємництва із суб'єктами організаційно-інфраструктурного забезпечення, формуванню та реалізації ефективного механізму організаційно-інфраструктурного забезпечення інноваційного підприємництва. Під цим механізмом розуміють комплекс процесів забезпечення потреб суб'єктів інноваційного підприємництва через взаємодію із суб'єктами, які надають організаційно-інфраструктурну підтримку з метою поєднання інноваційного попиту і інноваційної пропозиції та прискорення на цих засадах комерціалізації інновацій (табл. 3).

Ринок створює єдині засади мотивації інноваційного підприємництва, дії критеріїв оцінки інтелектуальної діяльності – загальної орієнтації на прибуток. Водночас характер наукової діяльності вимагає постійного втручання держави в процеси її розвитку в прямій, позаекономічній формі. Складність проблеми полягає в тому, що науково-технічним нововведенням притаманна невизначеність витрат і результатів, значна тривалість переважної кількості інноваційних проектів. Чим вагоміше нововведення, тим, як правило, вища невизначеність результатів, більша необхідність в обсягах інвестування, величина ринку. Це зменшує ринкову привабливість науково-технічних розробок, фундаментальних нововведень, звужує можливість створення нових об'єктів інтелектуальної власності.

Таблиця 3

Складові механізму організаційно-інфраструктурного забезпечення інноваційного підприємництва

Складові механізми	Функції	Суб'єкти
Кадрова	Надання кадрового забезпечення для здійснення інноваційного підприємництва відповідно до потреб інтелектуального та кваліфікаційного рівнів, що включає їх підготовку та підвищення кваліфікації	Освітні установи, тренінгові компанії, державні навчальні центри
Технологічна	Здійснення підтримки та організації взаємозв'язку суб'єктів інноваційного підприємництва, фінансової, наукової та промислової сфер, організація доступу до ресурсного і матеріально-технічного забезпечення	Технопарки, інноваційно-технологічні центри і комплекси, бізнес-інкубатори
Інформаційна	Аналітична обробка інформації, сприяння доступу до неї	Інформаційні центри, інформаційні біржі, маркетингові компанії
Економіко-консультаційна	Надання економічно-консультаційної допомоги з розвитку інноваційного бізнесу	Консалтингові компанії, бізнес-інкубатори, спеціалізовані державні консультаційні структури
Наукова	Задоволення потреб здійснення інноваційного підприємництва об'єктами діяльності, генерування та скерування напрямів її здійснення	Наукові інститути, науково-дослідні інститути, дослідно-конструкторські, проектно-конструкторські, технологічні центри
Фінансова	Сприяння доступу до фінансових ресурсів та їх надання	Інноваційні фонди, венчурні та інвестиційні компанії, кредитні установи
Комерціалізація інноваційного продукту	Просування інноваційної продукції/продукту на ринок, забезпечення взаємодії суб'єктів інноваційного підприємництва щодо задоволення інноваційного попиту інноваційною пропозицією	Центри трансферу технологій, посередницькі торговельні підприємства, малі інноваційні підприємства
Промислова	Сприяння доведенню інновацій до рівня товару з метою забезпечення потреб кінцевих споживачів	Виробничі підприємства промислової сфери
Правова	Забезпечення інноваційного підприємництва нормативним та законодавчим регулюванням	Державні органи влади, правові інститути, юридичні фірми

На наш погляд, розв'язання проблеми розвитку інноваційного підприємництва можливе за двох умов: посилення регулюючої ролі держави і створення системи мотивації щодо інтелектуальної власності (рис. 1) [8].

Однією з найважливіших функцій держави в сучасних умовах має бути створення сприятливих умов для інноваційної діяльності підприємницького сектора. З цією метою мають використовуватися такі заходи економічної та інноваційної політики, як включення витрат на наукові дослідження і розробки, а також інноваційну продукцію в собівартість продукції підприємницьких структур; списання значної частини наукового устаткування по нормах прискореної амортизації; застосування системи адресних податкових пільг, націлених на постійне нарощування обсягу наукових витрат у великих підприємницьких структурах і залучення малого і середнього підприємництва до інноваційної діяльності в сфері нових технологій; пільгове кредитування науково-технічних розробок і часткове фінансування великих проектів на конкурсній основі; надання на пільгових умовах державного майна або землі для створення інноваційних підприємств, а також наукової інфраструктури в регіонах тощо. Першочерговим завданням також є завершення створення в Україні національної інноваційної системи, формування якої вимагає розробки і прийняття концепції розвитку венчурного фінансування інноваційної діяльності, розвитку інноваційної інфраструктури; створення при великих державних науково-дослідних інститутах агентств з обміну технологіями, що мають відслідковувати процес розробки конкурентоздатних технологій і сприяти їх комерціалізації; оптимізації мережі консалтингових послуг в сфері інноваційної діяльності підприємницьких структур і розвитку спеціальних бірж інтелектуальної продукції, науково-технічних послуг тощо; сприяння розвитку в науково-технічній сфері малих інноваційних підприємств; створення системи обліку, координації і забезпечення доступу до інформації про результати та ефективність наукових досліджень і технологічних розробок.

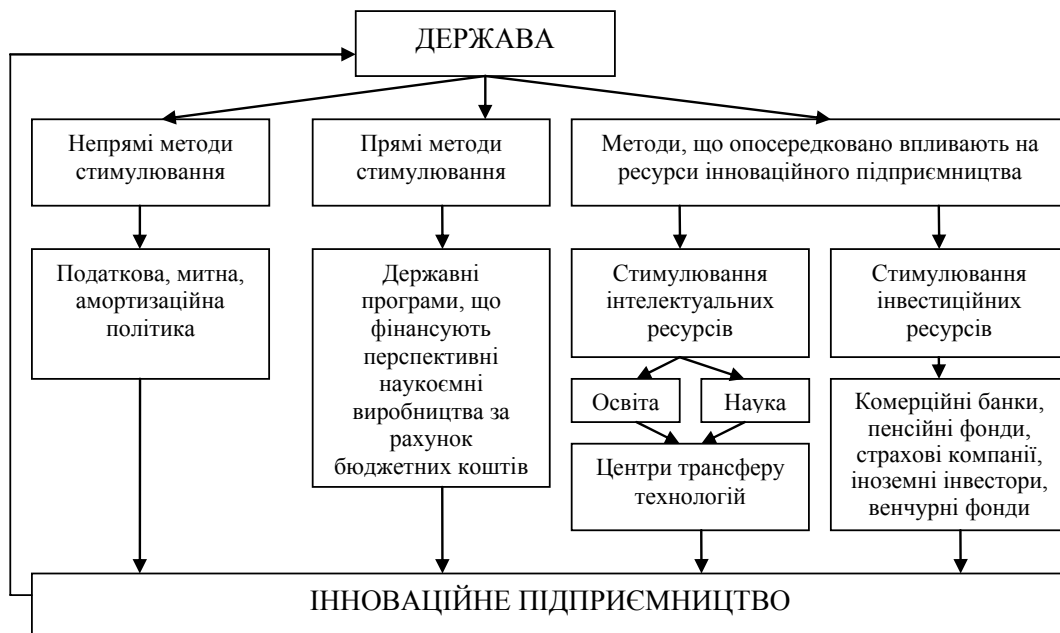

Рис. 1. Система напрямів державного стимулювання інноваційного підприємства

Однією з найважливіших характеристик інноваційного потенціалу країни є трансфер технологій. Для країн перехідного періоду його розвиток є одним із способів реструктуризації економіки. На жаль, у сфері технологічного трансферу в Україні залишаються негативні тенденції. Відсутність в Україні розвиненої системи трансферу технологій призводить до абсурдної ситуації: державою фінансуються наукові розробки, внаслідок чого вітчизняні вчені одержують готовий науковий продукт, але його нікому впроваджувати у виробництво, тому що інноваційні підприємства знаходяться в інформаційному вакуумі. Для створення необхідних стійких зв'язків між науковим і виробничим середовищем слід впроваджувати центри трансферу технологій при освітніх і наукових установах. Основними характерними послугами, які могли б надавати такі центри, є: пошук відповідних фахівців для виконання досліджень за замовленням підприємств, орієнтованих на створення нових видів техніки і технологій; пошук потенційних покупців винаходу, тобто фірм, які могли б зацікавитися конкретним винаходом; вирішення питань, пов'язаних з придбанням прав на об'єкти інтелектуальної власності та їх захисту. Функціонування таких центрів забезпечило б інформаційну, правову і організаційно-економічну підтримку впровадженню новітніх технологій.

Висновки і перспективи останніх досліджень. Орієнтація на інноваційний шлях розвитку вимагає від національних суб'єктів господарської діяльності перебудови системи управління, створення на основі

принципів маркетингу системи оперативного пошуку нових сфер та способів реалізації власного потенціалу, які спірались би на нові товари, нові технології, нові методи організації виробництва і збуту.

З огляду на важливість ролі держави у створенні сприятливого інституційного середовища, для активізації інноваційної діяльності підприємницького сектору в Україні необхідно реалізувати комплекс дієвих заходів, зокрема:

1) забезпечити фінансування інноваційного процесу, збільшити частку фінансування витрат на науково-дослідні та дослідно-конструкторські роботи;

2) розробити та реалізувати систему заходів з активізації інвестиційної діяльності комерційних банків, підвищити їх зацікавлення у довгостроковому кредитуванні, а також стимулювати застосування поряд з кредитами нетрадиційних способів фінансування інноваційних проектів – франчайзингу, лізингу, факторингу та форфейтингу, що створить необхідні умови для переміщення доходів з низькотехнологічних сегментів економіки у високотехнологічні та сприятиме переходу до моделі інноваційного розвитку;

3) збільшити потоки іноземних інвестицій у вітчизняні інноваційні процеси;

4) сформувати належне правове середовище для розвитку інноваційної та науково-технічної діяльності, підвищити мотивацію підприємця до високопродуктивної і високоякісної діяльності через вдосконалення системи економічного стимулювання шляхом внесення змін до податкового, митного законодавства;

5) сприяти розвитку високорозвиненого фондового ринку, венчурного підприємництва, загалом інвестиційно-фінансового сектора економіки;

6) удосконалити систему захисту прав інтелектуальної власності через узгодження вітчизняної нормативно-правової бази у сфері інноваційної діяльності відповідно до міжнародних стандартів;

7) забезпечити розвиток інноваційної інфраструктури, ініціювати створення регіональних інноваційних центрів.

Поряд з важелями державного впливу, реалізація стратегії інноваційного розвитку економіки України можлива лише за умови усвідомлення суб'єктами підприємницької діяльності важливості інноваційних перетворень та появи власної зацікавленості в реалізації комплексу інвестиційно-новаторських ідей. Виконання вище перерахованих умов забезпечить конкурентоспроможність вітчизняної продукції на світовому ринку, забезпечить зміцнення потенціалу суб'єктів підприємницької діяльності та сприятиме стійкому економічному зростанню економіки України.

Література

1. Бояринова К.О. Стан та перспективи розвитку інфраструктури інноваційного підприємництва / К.О. Бояринова // Проблеми науки. – 2004. – № 12. – С. 45–49.
2. Бражко О.В. Технологічні пріоритети інноваційного розвитку промисловості: тенденції та проблеми / О.В. Бражко // Інвестиції: практика та досвід. – 2006. – № 2. – С. 21–24.
3. Бутнік-Сіверський О. Евристика в інтелектуальній економіці або формування системи інноваційного підприємництва / О. Бутнік-Сіверський // Інтелектуальна власність. – 2005. – № 8. – С. 29–34.
4. Войнаренко М.П. Формування та оцінка механізму управління ризиками інноваційної діяльності промислових підприємств / М.П. Войнаренко, Р.В. Скалюк // Вісник Хмельницького національного університету. Серія “Економічні науки”. – 2008. – № 5. Т. 2. – С. 135–139.
5. Закон України «Про інноваційну діяльність» від 4 липня 2002 року № 40-IV // www.rada.gov.ua
6. Закордонний досвід підтримки інноваційної діяльності // <http://menedzer.ru/2008/12/29/9-514-zakordonnij-dosvid-pidtrimki-innovacijno%d1%97-diyalnosti.html>
7. Про стан та перспективи розвитку підприємництва в Україні : Національна доповідь / К.О. Ващенко, З.С. Варналій, В.Є. Воротін та ін. – К.: Держкомпідприємство, 2008. – 226 с.
8. Сизоненко В.О. Інноваційне підприємство – форма реалізації інтелектуальної власності / Сизоненко В.О., Овчаренко Л.В. / Наукові записки НаУКМА. Том 18. Економічні науки. – 2000. – С. 64–72 // http://tourlib.net/statti_others/syzonenko.htm

Надійшла 12.09.2009